

Ján BROKOFF (*23. 06. 1652 Spišská Sobota †28. 12. 1718 Praha)

Barokový rezbár a sochár spišsko-nemeckého pôvodu, zakladateľ slávnej rodiny barokových sochárov, z ktorých dielne pochádza značná časť sochárskej výzdoby kultových pamiatok Prahy – Karlovho mosta a Hradčian – aj kultúrnej urbánnej krajiny západných Čiech. Prisvojujú si ho najmä Česi, ale aj Rakúšania i Nemci. V skutočnosti je však prvým Spišiakom, ktorého dielo je od roku 1992 zapísané v Zozname svetového dedičstva UNESCO: Historické centrum Prahy.

Narodil sa ako druhé dieťa v luteránskej rodine spiškosobotského obuvníka Andreja Brokoffa, ktorého rod pochádzal zo Spišského Podhradia. Ako výtvarne nadaného syna ho dali vyučiť remeslu v známej rezbárskej dielni Pavla Grossa st. v Spišskej Sobote. Dobrou inšpiráciou pre mladého Jána bol zaiste aj hlavný oltár od Majstra Pavla z Levoče v tamojšom Kostole sv. Juraja. Ako tovariš opúšťa Ján Brokoff rodnú Spišskú Sobotu v roku 1672 a vydáva sa na tovarišské vandrovy, zamieriac pravdepodobne až do bavorského Regensburgu. V roku 1675 sa objavil v Prahe, odkiaľ o 5 rokov utiekol pred morom. Došiel však len do juhozápadných Čiech, kde pôsobil u svojho prvého mecenáša, pražského advokáta a hajtmana plzeňského kraja, baróna Mateja Gottfrieda Wunschwitza (významný zberateľ a spoluzakladateľ pamiatok uctievaných Jána Nepomuckého). Ten ho hostil a zamestnával v rokoch 1680 – 1683 na svojom tamojšom vidieckom sídle. V ňom prispel k barokovej prestavbe jeho hradu Ronšperk (Poběžovice, okr. Domažlice), kde bolo stredisko nepomucenského kultu až do roku 1819. Barón dal roku 1683 postaviť na gotickom pražskom Kamennom (neskôr Karlovom) moste ako prvú ranobarokovú bronzovú sochu Jána Nepomuckého. Bola odliata v Norimberku podľa prototypovej drevorezby Jána Brokoffa. Táto socha je nielen najstaršou plastikou na moste,

ale stala sa aj záväzným ikonografickým vzorom mnohým sochám svätca v Česku, v Nemecku i v Rakúsku, ba aj inde v Európe. Na šírenie jeho legendy sa najmä po bitke na Bielej hore (1620) veľkou mierou podieľali jezuiti aj so zámerom posilniť rekatolizačný proces v českom kráľovstve a potláčať tak protestantské myšlienky.

Ján Brokoff už v roku 1682 pragmaticky konvertoval ku katolíckej viere. Aj to mu umožnilo získavať objednávky na rôznych miestach, najmä severozápadných Čiech. Prechádzal z jedného panstva do druhého a tu sa aj oženil. S manželkou Alžbetou Spinglerovou mal dvoch synov – sochárov Michala Jána Jozefa (*1686, Klášterec nad Ohří †1721) a Ferdinanda Maxmiliána (*1688, Červený Hrádek u Chomutova †1731) a tretieho Antonína Sebastiana, bakalára filozofie, ktorý bol maliarom a básnikom na viedenskom dvore cisára Karola VI. a dcéru Annu Eleonóru. V roku 1692 sa s rodinou natrvalo usadil a získal domovské právo v Starom Meste pražskom. Tu si založil dobre prosperujúcu rodinnú dielňu, kde zamestnával aj svojich umelecko-rezbársky talentovaných synov Michala a Ferdinanda.

Nepredstaviteľne zbohatlá, prevažne katolícka, domáca a cudzia pobielohorská šľachta, ako i katolícka cirkev, chceli zdôrazniť svoju moc aj stavbou reprezentačných palácov a parkov, kostolov a budov cirkevných inštitúcií. Objednávky na ich plastickú výzdobu sa Brokoffovcom len tak hrnuli. Vrcholil barok a schyľovalo sa ku kanonizácii Jána Nepomuckého (1729). Potom už len šlo o to, aby nový svätý mal pomníky všade, kde na ne mali peniaze. Okrem nich Brokoffovci vytvorili aj množstvo iných sakrálnych diel, alegórií ročných období aj z gréckej mytológie.

Hovorí sa o štýle dielne Brokoff, a tá vo svojej dobe patrila k najprednejším. Žiadal sa, pochopiteľne, trvácnejší materiál ako drevo, preto museli sochári aj rezbári prejsť ku kameňu a kovu. Ján pritom poskytol synom nielen základné rezbárske a sochárske vyučenie v rodinnej i iných pražských sochárskych dielňach, ale talentovanejšiemu Ferdinandovi aj vtedy úplne mimoriadnu možnosť ďalšieho školenia na viedenskej sochárskej akadémii Strudelovcov a tovarišskej púte do Benátok a Ríma. Tým sa stal otcom/tvorcom slávneho syna označovaného ako „zázračné dítě českého barokního sochařství“. Sochárska škola rodiny Brokoffovcov sa stala slávnou a uznávanou nielen v Čechách. Boli súčasníkmi najväčšieho barokového sochára Berniniho a ich tvorba v ničom nezaostávala za vrcholnými dielami európskeho baroka.

Ešte tri storočia po umelcovej smrti zostáva socha českého (i bavorského) zemského patróna ikonou, bez ktorej by zvlášť hlavné mesto Česka nebolo kompletne. Odhaduje sa, že len v Európe je okolo tridsaťtisíc sôch Jána Nepomuckého. V Česku sa stále pokračuje vo výskume a vydávaní publikácií venovaných fenoménu „Brokovové“. V roku 2018 k 300. výročiu úmrtia zakladateľa rodu vydala Česká národná banka striebornú pamätnú mincu s nominálnou hodnotou 200 Kč a Česká mincovňa zlatú medailu. Pritom už v roku 1985 vytvoril spišský sochár a medailér Imrich Svitana pamätnú tabuľu odkrytú na rodnom dome Jána Brokoffa, tohto slávneho Spišiaka, v Spišskej Sobote.

(DB)